

Armağan Kitap Nedir, Nasıl Hazırlanır?

What is a Festschrift, How is it Prepared?

Doç. Dr.

Mehmet Yıldız

Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Ankara, Türkiye / Assoc. Prof., Ankara University, Faculty of Theology, Ankara, Türkiye

Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-3413-822X>

email: yildizm@ankara.edu.tr

ROR ID: <https://ror.org/01wntqw50>

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Makale Türü / Article Type: Teknik Not/ Technical Note

Geliş Tarihi / Date Received: 6 Nisan / 6 April 2026

Kabul Tarihi / Date Accepted: 27 Haziran / 27 June 2026

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / 30 June 2026

Yayın Dönemi / Publication Period: Haziran / June

DOI: 10.46231/sufiyye.1880079

Etik Beyan

Ethical Statement:

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / *It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited* (Mehmet Yıldız).

Telif Hakkı&Lisans

Copyright&License:

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / *Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.*

İntihal

Plagiarism:

Bu makale, Turnitin yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / *This article has been scanned by Turnitin. No plagiarism detected.*

Yayıncı

Publisher:

Kalem Eğitim Kültür Akademi Derneği / *Kalem Education Culture Academy Association*

Atıf / Cite as

Mehmet Yıldız, "Armağan Kitap Nedir, Nasıl Hazırlanır?", *Sufiyye* 20 (Haziran/June 2026), 373-384.

Öz

Ülkemizde genellikle bilime ve sanata uzun yıllar hizmet etmiş öğretim üyelerini onurlandırmak amacıyla hazırlanan armağan kitapların kökenleri Doğu'nun "tuhfe" ve Batı'nın "Festschrift" kültürüne uzanmaktadır. Ne var ki temelde vefa duygusuna dayalı bu gelenek, sıkı bir editöryal süzgeçten geçirilmediğinde "makale mezarlığı"na dönüşme gibi ciddi nitelik sorunlarına maruz kalabilmektedir. Bu teknik notta, armağan kitap kavramının tarihsel kökenleri kısaca ele alınmakta, ardından bir armağan kitabın içerik inşasında dikkat edilmesi gereken bazı şekilsel ve editöryal standartlar üzerinde durulmaktadır. Bilhassa mükerrer yayınların, tekrarların (tedahüllerin) önüne geçmek adına "sipariş usulü"nün, "özgün akademik yazı" şartının ve titiz bir editöryal inceleme sürecinin önemi vurgulanmaktadır. Çalışmanın sonunda ise, 2023 yılında yayımlanan Prof. Dr. Ethem Cebecioglu'na Armağan kitabı çizilen bu teorik çerçevenin pratiğe döküldüğü bir örnek olarak incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler:Armağan Kitap, Vefa, Hatıralar, Editöryal Süreç, Makale Mezarlığı, Ethem Cebecioglu.

Abstract

The origins of commemorative books, which are generally prepared in our country to honor faculty members who have served science and art for many years, trace back to the "tuhfe" culture of the East and the "Festschrift" culture of the West. However, this tradition, fundamentally based on the feeling of loyalty, can be exposed to serious quality issues, such as turning into an "article graveyard" when not put through a strict editorial filter. In this technical note, the historical origins of the concept of the commemorative book are briefly discussed, and then some formal and editorial standards that should be considered in the content construction of a commemorative book are emphasized. In particular, in order to prevent duplicate publications and repetitions (overlapping), the importance of the "commissioning method" the requirement of "original academic writing" and a meticulous editorial review process are highlighted. At the end of the study, the book Prof. Dr. Ethem Cebecioglu'na Armağan, published in 2023, is examined as an example in which this theoretical framework is put into practice.

Keywords:Festschrift, loyalty, memories, editorial process, article graveyard, Ethem Cebecioglu.

Giriş

Genellikle akademi dünyasında bilime ve sanata uzun yıllar hizmet etmiş, belirli bir yaşa veya emeklilik dönemine ulaşmış öğretim üyelerini onurlandırmak amacıyla hazırlanan armağan kitaplar köklü bir akademik geleneğe dayanmaktadır. Temelinde kadirşinaslık, vefa ve saygı gibi birtakım insani duyguları barındıran bu eserlerin ülkemizdeki örneklerine baktığımızda hem Doğu'daki "tuhfe" geleneğinden hem de Batı'daki "Festschrift" kültüründen beslendiğini görmemiz mümkündür. Bir armağan kitap, muhatabına yönelik bir hediye olarak kabul edildiği gibi onun ilmî mirasını, yetiştirdiği talebelerini ve alana sağladığı katkıları ortaya koyan birer belge işlevi görebilmektedir. Ancak zamanla bu eserler "makale mezarlığı" veya "niteliksiz ürünler" gibi ciddi eleştirilerin hedefi olmuştur.

Bu teknik notta, "armağan kitap" kavramı kısaca ele alınacak; ardından bu eserlerin içerik inşasında dikkat edilmesi gereken bazı şekilsel ve editöryal standartların belirlenmesinde mütevazı bir katkı sunulmaya gayret edilecektir. Çalışmanın sonunda ise 2023 yılında yayımlanan *Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu'na Armağan* kitabı bir örnek olarak incelenecektir.

1. "Armağan Kitap" Kavramı

"Armağan" kelimesi Arapça "hidâyet" (yol gösterme) sözcüğüyle aynı kökten türeyen "hediye" kavramıyla eş anlamlıdır. Osmanlı dönemi kitap isimlendirmelerinde sıklıkla karşılaşılan ve günümüz Türkçesine yine hediye olarak çevrilebilen "tuhfe" kavramı modern zamanların akademik ürünleri olan "Armağan Kitap"ların erken dönem örnekleri olarak değerlendirilmektedir.¹ Günümüzde kullanıldığı ve hazırlandığı şekliyle çok yazarlı akademik armağan kitaplar ise kökenini Batı merkezli *Festschrift* (kutlama ve yazma kelimelerinin birleşimi) geleneğinden almaktadır. Birey için hazırlanan ilk büyük *Festschrift* örneğinin 1864 ve 1867 yıllarında Friedrich Ritschl'e ithafen iki cilt halinde yayımlanan eserdir. Başlangıçta Alman akademisinde şöhret elde etmiş bilim insanlarına duyulan hürmetin bir göstergesi olarak ortaya çıkan bu tür, İkinci Dünya

¹ Halil İbrahim Düzenli, "Armağan Kitaplar: Sanat Tarihi, Mimarlık Tarihi ve Arkeolojinin Buluşma Mekanları", *TALİD* 7/14 (2009), 644.

Savaşı sonrası Amerika ve Avrupa akademilerine taşınarak yaygınlık kazanmıştır.²

Armağan kitap, genellikle akademi dünyasında belirli bir yaşa gelmiş, emekli olmuş veya vefat etmiş öğretim üyeleri, zaman zaman edebiyatçı, fikir/sanat adamı veya kurumlar adına hazırlanır. Bu kitaplar, bahse konu olan kişilerin 60, 70 veya 75. yaş günlerinde ya da emekliliklerinde sunulan derleme eserlerdir. Bazı durumlarda, bu eserler kişinin ölümünden sonra da hazırlanabilir. Armağan kitaplar, armağan edilen kişi adına düzenlenen bir toplantı, kongre veya sempozyumda yapılan sunuşların kitaplaştırılmasıyla oluşturulabileceği gibi, doğrudan bir kitap projesi olarak da ortaya çıkabilir veya bir derginin özel sayısı olarak yayımlanabilir. Özellikle akademiye, emekli öğretim üyeleri için hazırlanan armağan kitaplar, öğrencilerinin, meslektaşlarının, dostlarının katkılarını içerir ve bazen birden fazla ciltten oluşabilir. Bununla birlikte, sıra dışı örnekler de bulunmaktadır. Örneğin, Alman tarihçi Joseph Vogt'un 75. yaş gününe ithafen 1972'de başlatılan armağan kitap projesi, dört cilt olarak planlanmış ancak Vogt'un ölümünden sonra devam ederek toplamda 89 cilde ulaşmıştır.³

Armağan kitap hazırlama eylemi, temelinde kadirşinaslık, muhabbet ve saygı gibi manevî duyguların yer aldığı kolektif bir akademik gelenektir. Birçok insanın bir araya gelerek bilimsel ürünler ortaya koyması, bilhassa bu duyguların çoğaltılması amacına matuftur. Bu eserler muhatbına yönelik bir hediye olmanın yanında, belli bir yaşa veya emeklilik gibi mesleki bir dönüm noktasına ulaşmış ilim insanları için gerçekleştirilen bir tür “vefa ritüeli” niteliğine bürünmektedir. Bu durum öncelikli olarak onurlandırılan kişinin ilmî gayretlerine duyulan minnetin bir nişanesi olarak işlev görür. Diğer taraftan -özellikle emeklilik dönemlerinde yapıldığında- hocanın akademik gücünün, ilmî birikiminin ve manevi mirasının kendinden sonra gelenlere devredildiğini simgelemektedir.

Söz konusu eserler, kişinin vefatından sonra hatırasını yaşatmak amacıyla kaleme alınabilmekle beraber, hayattayken yapılması çok daha

2 H. Bartu Balcıoğlu, “Tarihçiye Bir Armağan Kitap Örneği ‘Osmanlı Dünyasında Kimlik ve Kimlik Oluşumu: Norman Iktowitz Armağanı’”, *Tarihyazını* 7/1 (Yaz 2025), 81.

3 Mikroscope, “Armağan Kitaplar ve Hayatın Taklidi: Dünyanın Derdi ile Başka Bir Dünyadan Şarkılar” (Erişim 11 Mayıs 2026), Vogt’a adanan bu sıra dışı örnek için bk. Hildegard Temporini - Wolfgang Haase (ed.), *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt: Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschung* (Berlin-New York: Walter de Gruyter, 1972-1999), 1-89.

değerli ve anlamlı kabul edilmektedir. Bir ilim insanının ömrünü vakfettiği alanın ve yetiştirdiği talebelerin bir aynası niteliğinde olan bu çalışmalar, biyografi geleneği içerisinde de hususi bir konuma sahiptir. Binaenaleyh araştırmacılar, hocanın akademik kimliğini, onun hayatı nasıl anlamlandırdığını, ilim yolculuğunda karşılaştığı güçlükleri nasıl aştığını ve varsa kendi alanında kurduğu ekolün belirgin özelliklerini bu metinlerin satır aralarında keşfetme imkânını bulabilirler.⁴

Armağan kitapların hissi yönü ne denli güçlü olursa olsun, en az onun kadar belirleyici olan bir diğer boyutu “bilimsel işlev”idir. Zira bu eserlerin temel hedefi, ilgili öğretim üyesinin hayatının tüm detaylarını aktaran kapsamlı bir monografi oluşturmak değildir; hocanın ilmî yönünü merkeze alarak alana sağladığı teorik ve pratik katkıları tahlil etmektir. İlgili disiplinin gelişimine katkı sağlama potansiyeline sahip bu kitaplar, araştırmacılar için birer tarihi “belge” işlevi de görebilir. Düzgün ve akademik hassasiyetler gözetilerek hazırlanmış armağan kitaplar, ilgili olduğu alanın ilim insanlarının oluşturduğu ilişki ağlarını, birbirleriyle olan etkileşimlerini ve disiplin içi düşünsel dönüşümleri tespit etmede önemli bir mecra görevi üstlenebilir.

Armağan kitaplar, taşıdıkları manevi ve bilimsel değerlerin yanı sıra akademik dünyada ciddi eleştirilerin de hedefi olmaktadır. Bu eleştirilerin başında eserin muhtevasına yönelik “nitelik sorunu” gelmektedir. Bazı araştırmacılar armağan kitapları, başka türlü yayımlanamayacak nitelikteki zayıf makalelerin basılması için kullanılan bir araç olarak tanımlamaktadır.⁵ Sıkı bir hakemlik veya editöryal süzgeçten geçmeyen, yazarların elinde kalmış eski metinlerin bir araya getirildiği bu eserler, zaman zaman bayatlamış materyallerin kısa ömürlü bir karışımı şeklinde nitelendirilmektedir.⁶ İlgili durum, armağan kitapların literatürde adeta bir “makale mezarlığı” (article graves/graveyards of scholarship) olarak anılmasına zemin hazırlamaktadır.⁷ Buna ek olarak muhatabı onur-

4 Hafize Şahin, “2000-2010 Yılları Arasında Türkolojiye Hizmet Etmiş Akademisyenler İçin Hazırlanan Armağan Kitaplar Hakkında Bir Değerlendirme”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 15 (Güz 2011), 168.

5 Linda K. Kerber, “Of the Making of Festschriften...”, *Reviews in American History* 2/2 (Jun. 1974), 299.

6 Greg Wilkinson, “Prepare A Festschrift”, *BMJ: British Medical Journal* 299/6699 (Eylül 1989), 612.

7 Balcıoğlu, “Tarihçiye Bir Armağan Kitap Örneği”, 84; Ayrıca bk. Jeremy Bradley, “In Defense of the Festschrift: Unearthing ‘Article Graves’”, *Finnisch-Ugrische Forschungen* 70 (2025), 222-237.

landırma gayesinin bilimsel nesnelliğin önüne geçmesiyle ortaya çıkan “Büyük Adam Düşüncesi” (Great Man Thinking), kişinin kariyerini kursuz ve abartılı bir biçimde resmederek eserin akademik güvenilirliğini zedelemektedir.⁸

Yöneltlen bir diğer temel eleştiri ise bu eserlerin okuyucuya ulaşmasındaki yapısal engeller ve “dijital görünmezlik” (digital invisibility) problemidir. Buna göre armağan kitapların genellikle sınırlı sayıda basılması, dar bir çevrede dağıtılması ve ticari satış noktalarında yeterince yer almaması fiziksel erişimi büyük ölçüde kısıtladığı ifade edilmektedir. Diğer taraftan kütüphane kataloglarında spesifik bir armağan kitap tasnifinin bulunmaması araştırmacıların bu eserleri tespit etmesini oldukça güçleştirmektedir.⁹ Söz konusu yayınların içindeki makaleler çoğu zaman akademik veri tabanlarında ve arama motorlarında indekslenemediği için çevrimiçi aramalarda sonuç vermemekte, bu da içlerindeki çalışmaların akademik dünyada görünmez hale gelmesine yol açmaktadır.¹⁰ Binaenaleyh armağan kitaplar adeta birer bibliyografik hayalet olarak muamele görmesinin yanında bilimsel yayın fonları tarafından destek kapsamı dışında bırakılıp çağ dışı ilan edilebilmektedir.¹¹ Tüm bu eleştirilere rağmen armağan kitap geleneğinin ülkemizde çok güçlü olduğu ve günümüzde devam ettiği görülmektedir. Kurumlar, üniversiteler ve kişiler hala armağan geleneğini sürdürmektedirler. Bunda kültürümüzde önemli bir yer tutan vefa, büyüğe ve emeğe saygı gibi duyguların önemli etkisinin olduğunu söylemek mümkündür.¹²

2. “Armağan Kitap”ın İçerik İnşası

Farklı bilim dallarında (ilahiyat, hukuk, arkeoloji vb.) ve farklı dönemlerde hazırlanmış olmalarına rağmen armağan kitapların şekilsel özellikleri itibarıyla birbirine oldukça yakın olduğu ve akademik yayıncılıkta belirgin bir standardın kabul edildiği görülmektedir. Türkiye’deki akademik gelenek incelendiğinde bu eserlerin tertip biçimlerine göre genel olarak üç farklı formda okuyucuya sunulmaktadır. Bunlar; belirli bir şahıs adına

8 Bradley, “In defense of the Festschrift”, 227; Kerber, “Of the Making of Festschriften”, 304; Balcıoğlu, “Tarihçiye Bir Armağan Kitap Örneği”, 84.

9 Şahin, “Armağan Kitaplar Hakkında”, 181; Balcıoğlu, “Tarihçiye Bir Armağan Kitap Örneği”, 84.

10 Bradley, “In defense of the Festschrift”, 227.

11 Balcıoğlu, “Tarihçiye Bir armağan Kitap Örneği”, 86; Bradley, “In defense of the Festschrift”, 222.

12 Şahin, “Armağan Kitaplar Hakkında”, 181.

düzenlenen sempozyum veya seminer bildirilerinin kitaplaştırılması, akademik dergilerin kişiye özel armağan sayıları çıkarması ve doğrudan içerik ile yazarların önceden belirlendiği müstakil kitap projeleridir.¹³

Müstakil bir kitap olarak tasarlanan eserlerin içerik kurgusu da kendi içinde çeşitlilik arz etmektedir. Bu yayınların içerik inşasında üç temel tasarımın öne çıktığı görülmektedir. Birinci tür, muhatabın yaşam öyküsünü, eserlerinin tam listesini ve bizzat kaleme aldığı makalelerin tam metinlerini barındıran çalışmalardır. İkinci tür, akademisyenin yaşam öyküsü ve eserlerinin tam listesinin yanı sıra meslektaşları ve öğrencilerinin muhtelif konularda yazdıkları makaleleri içeren eserlerdir. Üçüncü tür ise yaşam öyküsü, eserlerinin tam listesi ile birlikte dostlarının ve öğrencilerinin o kişiyle ilgili anı, gözlem ve duygularına yer veren derlemelerdir.¹⁴ Buraya dördüncü bir tür eklemek gerekirse o da ilgili akademisyenin hayatı, eserlerinin yanı sıra dostları, akademiden arkadaşları ve öğrencileri tarafından görüşlerinin, akademiye katkılarının tartışıldığı makaleleri; dostlarının ve öğrencilerinin o kişiyle ilgili anı, gözlem ve duygularına yer veren yazıları ve bu makaleler haricinde alana katkı sunabilecek özgün makaleleri içeren kitaplardır.

Armağan kitapların ilk kısmı, genellikle eserin atfedildiği kişiye ayrılan “Giriş” veya “Birinci Bölüm”dür. Bu bölüm, hocanın tüm hayatını en ince ayrıntılarına kadar anlatan kapsamlı bir biyografi veya monografi niteliği taşımamalıdır. Burada hocanın yaşam öyküsüne yalnızca genel hatlarıyla ve belirli hususiyetleri etrafında yer verilir. Nitekim muhatabın hayat hikâyesi tüm detaylarıyla ele alınacak olsa bunun başlı başına ayrı bir kitap teşkil edeceği için yalnızca ana hatların ve kırılma noktalarının kronolojik özetlerle aktarılması yoluna gidilmelidir. Kimi durumlarda bu tanıtım, detaylı bir metin yerine sadece hocayla yapılan bir söyleşiden yahut bir talebesi veya editör tarafından kaleme alınmış, en fazla 30-40 sayfalık bir giriş yazısından ibaret olabilmektedir.

Çizilen bu çerçevenin asıl merkezini, onurlandırılan kişinin özel hayatından ziyade disipline sağladığı ilmî katkılar oluşturmalıdır. İdeal bir birinci bölüm; hocanın pratik ve teorik katkılarının, kavramsallaştırmalarının, öne çıkan eserlerinin, “insan yetiştirme modeli”nin vb. hususların analiz edildiği bir portre sunmalıdır. Sadece yazılı eserleri değil; tez

¹³ Düzenli, “Armağan Kitaplar”, 646.

¹⁴ Şahin, “Armağan Kitaplar Hakkında”, 169.

yönetimi, ders anlatım metodolojisi ve varsa dergicilik vb. faaliyetleri gibi kurumsal ve akademik eylemleri de değerlendirme konusu yapılmalıdır.

Söz konusu başlıkların inşasında içerik çakışmalarını ve tekrarları (tedahülleri) önlemek amacıyla sıkı bir editöryal planlama elzemdir. Bu doğrultuda, hocanın alana katkılarını irdeleyecek alt başlıklar editörlerce önceden net olarak belirlenmeli ve yazılar, hocanın en yakın çevresinden seçilecek 10-20 kişiye (bu sayı abartılmamak kaydıyla hocanın etki daire-siyle sınırlı tutulmalıdır!) “sipariş usulü” ile yazdırılmalıdır. Oluşturulan bu akademik portrenin bütünlüğünü sağlamak adına, hazırlanan me-tinlere hocanın o güne dek yayımlanmış eserlerini içeren derli toplu bir bibliyografya eklenmelidir. Söyleşilerle ve görsel malzemelerle (fotoğ-raflarla) desteklenen bu tür bir bibliyografik döküm, araştırmacılar için bir başvuru kaynağı teşkil eder. Diğer taraftan hakkında armağan kitap hazırlanan hocanın özellikle akademik çevresinden kişilerin hatıralarına yer verilebilir ve bu hatıralar müstakil bir bölüm olarak tasarlanabilir.

Armağan kitabın onurlandırılan kişinin tanıtım, biyografi, akademik şahsiyeti veya varsa hatırat kısımlarından sonra gelen ana gövdesi, çalış-manın büyük kısmını kapsayan alana dair özgün bilimsel makalelerin yer aldığı bölümdür. Bu bölüm, onurlandırılan kişinin disiplinine yönelik kaleme alınmış özgün akademik yazılardan teşekkül etmelidir. Bu aş-a-mada editörlerin yazarlardan talep edeceği en temel kriter, gönderilecek metinlerin daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış özgün makaleler olmasıdır. Katılımcıların daha önce yayımladıkları bir yazıyı, eski çalış-malarının özetini yahut biraz genişletilmiş bir versiyonunu göndermeye tevessül etmeleri eserin bilimsel kıymetini düşüreceği gibi armağan edilen hocaya karşı da saygısızlıktır. İlgili tedahül tehlikesinin önüne geçilebil-mesi ve yazarlara nitelikli üretim yapabilmeleri için asgari altı ay gibi bir sürenin tanınması armağan kitabın düzgün bir şekilde hazırlanması için son derece önemli bir husustur. Bazı armağan kitaplarda onurlandırılan kişinin alana katkısının, akademik kariyerinin tartışıldığı makalelere de yer verilmektedir. Bu türden makaleler de yine alana hâkim olan ve onurlandırılan kişinin katkılarını değerlendirebilecek, analiz edebilecek akademisyenlere yazdırılmalıdır.

Armağan kitapların vücuda getirilmesi, muhtelif makalelerin bir araya toplandığı mekanik bir yayıncılık faaliyetten ziyade; planlama, koordi-nasyon ve akademik titizlik gerektiren editöryal bir süreç olmalıdır. Söz

konusu sürecin idaresi, genellikle onurlandırılan kişiyi yakından tanıyan ve akademik camiadaki etki alanına vâkıf meslektaşları yahut öğrencileri arasından teşekkül eden bir kurul tarafından üstlenilmektedir. Her iyi akademik çalışmada olduğu gibi bu görev de editör/editörler/kurul cephesinde yoğun mesai, süreç idaresi ve iletişim krizlerini içinde barındırabilmektedir. Diğer taraftan armağan kitabın bilimsel kalitesinin temini adına, eserin temel çerçevesinin en başından kesin çizgilerle belirlenmesi ve tüm aşamaların önceden oluşturulmuş bir yayın protokolüne sadık kalınarak yürütülmesi zorunludur.

Editöryal sürecin en kritik aşaması, eserin çerçevesinin çizilmesi ve yazar kadrosunun belirlenmesidir. Bir armağan kitabın rastgele metinlerin yığıldığı bir mecraya dönüşmesini engellemek amacıyla, editörlerin kitabın içindekiler listesini ve ana başlıklarını önceden tasarlaması gerekmektedir. İlgili başlıklar netleştikten sonra, onurlandırılan kişinin akademik çevresinde yer alan araştırmacılara genel ve ucu açık bir çağrı yapmak yerine “sipariş usulü” ile doğrudan davetler gönderilmelidir. Bu davetlerde yazarlardan beklentiler, makale uzunlukları, konu sınırları ve eserin genel planı ifade edilerek muhtemel içerik sapmalarının önüne geçilmesi hedeflenir. Diğer taraftan armağan kitapta yer alacak özgün bilimsel makalelerin onurlandırılacak kişinin çalışma alanıyla, disipliniyle ilgili olması beklenir. Özgün akademik makaleler kısmı tematik olabileceği gibi onurlandırılacak kişinin disiplini dahilinde olmak kaydıyla yazarlara herhangi bir konuda yazmaları için bir serbestlik de tanınabilir. Türkiye’deki uygulama genellikle yazarların serbest bırakılması şeklinde yürütülmektedir.

Davet edilen yazarların daha önce yayımladıkları metinlerin özetlerini veya biraz genişletilmiş versiyonlarını sunma eğilimleri sıklıkla karşılaşılan kronik bir problemdir. Bu tür mükerrer yayın girişimleri kitabın bilimsel sıhhatine zarar vermektedir. Mükerrer yayın teşebbüslerinin reddedilebilmesi ve muhataplardan “özgün akademik yazılar” temin edilebilmesi için, davetiyelerde bu şartın açıkça belirtilmesi ve yazarlara asgari altı aylık bir çalışma süresi tanınması sürecin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi adına elzem bir durumdur.

Armağan kitap hazırlık sürecinde metinlerin toplanmasının ardından başlayan akademik inceleme safhası, akademik dergi yayıncılığından farklı dinamiklere sahiptir. Dergilerde uygulanan standart “kör hakemlik” (blind

peer review) süreci, davet ve sipariş usulüyle çalışan armağan kitaplarda çoğunlukla işletilememektedir. Hakemlik sisteminin uygulanmasının zor olduğu durumlarda, kitabın bilimsel sıhhatini ve güvenilirliğini temin etmek maksadıyla “sıkı bir editöryal inceleme ve okuma” mekanizmasının devreye sokulması zorunludur. Bu editöryal inceleme hakemlik mekanizmasının uygulanamadığı armağan kitapların akademik seviyesini yükseltmeye, “makale mezarlığı” olmaktan kurtarmaya yönelik bir çalışma olarak kurgulanmalıdır.

3. Bir Örnek Olarak Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu’na Armağan Kitabı

Armağan kitap hazırlık sürecinin teorik kurallarının, şekilsel standartlarının ve editöryal hassasiyetlerinin uygulanmaya çalışıldığı bir örnek olarak 2023 yılında yayımlanan *Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu’na Armağan* adlı eseri incelemek istiyoruz. Prof. Dr. Mustafa Aşkar ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Yıldız’ın editörlüğünde hazırlanan bu çalışma, yukarıda aktarmaya çalıştığımız akademik yayın hassasiyetlerinin uygulanmasında özen gösterildiği bir örnektir.¹⁵

Eserin Giriş ve Birinci Bölümünde Cebecioğlu’nun hayatı, eserleri, yetiştirdiği talebeler ve meslektaşlarının-talebelerinin hatıralarına yer verilmiştir. İkinci Bölümde özellikle kendisinden doktora yapmış talebeleri tarafından onun farklı yönleri ele alınarak değerlendirilmiştir. Bölümün inşasında hocanın kavramsallaştırmaları, lügat çalışmaları, dergicilik faaliyetleri, ders taktir metodolojisi vb. konular önceden belirlenmiş alt başlıklar hâlinde kurgulanmıştır. Bu başlıklar, hocanın yakın meslektaş ve talebelerine “sipariş usulü” ile tevdi edilmiştir.

Kitabın ana gövdesini oluşturan Üçüncü Bölümde, Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu’nun kendi tasavvuf alanına yönelik kaleme alınmış ithaf “özgün akademik yazılar” esas alınmıştır. Daha önce belirlenmiş editöryal ilkeler gereği yazarlardan herhangi bir yerde yayımlamadıkları metinler talep edilmiş; böylelikle eski çalışmaların özetleri veya biraz genişletilmiş versiyonları gibi mükerrer yayınların önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Diğer taraftan yazarlara asgari altı aylık çalışma süresi tanınmış ve sürecin

15 bk. Mustafa Aşkar - Mehmet Yıldız (ed.), *Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu’na Armağan* (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2023), 1-575.

belirli bir takvim (teslimden bir-iki ay önce hatırlatma yapılması gibi) çerçevesinde ilerlemesi için gayret gösterilmiştir. “Söyleşi ve Albüm” başlığını taşıyan Dördüncü Bölümde ise Cebecioğlu’yla yapılmış bir söyleşiye yer verilmekte ve hayatının önemli kesitlerinin yer aldığı bir fotoğraf bölümüyle bu çalışma sonlanmaktadır.

Çalışmanın hazırlanma sürecinde “editöryal inceleme ve okuma” mekanizması işletilmiş, böylelikle kitabın bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bütünlüğü elde etmek adına editörler, ucu açık bir metin çağrısı yapmak yerine, kitabın içindekiler listesini ve ana başlıklarını önceden hazırlayarak yazarlara doğrudan davetler göndermişlerdir. Davetiyelerde makale uzunlukları ve konu sınırları baştan ifade edilerek muhtemel içeriksel, şekilsel sapmalara karşı önlem alınması hedeflenmiştir. Netice itibarıyla *Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu’na Armağan* isimli çalışma akademik planlama ve editöryal süreçlerin işletilmeye gayret edildiği bir armağan kitap örneğidir.

Sonuç

Armağan kitap geleneği, bir hocaya duyulan sevgi ve vefayı ifade ettiği gibi ilgili disiplinin hafızasını da içinde barındırmaktadır. Yaptığımız değerlendirmeler, vefa ve kadirşinaslık gibi manevî niyetlerin, ancak sıkı bir editöryal süreçlerden geçirildiği takdirde kalıcı bir bilimsel esere dönüşebileceğini göstermektedir. Aksi takdirde, hüdaînâbit bir yaklaşımla toplanan metinler, hocanın anısını yaşatmaktan ziyade “makale mezarlıkları”na dönüşebilmektedir.

Ulaştığımız bulgular, düzgün bir armağan kitabın iyi niyetli bir rastgeleliğe bırakılamayacağını ortaya koymaktadır. Bilhassa giriş mahiyetindeki bölümlerde içerik çakışmalarını (tedahülleri) önlemek adına “sipariş usulü”nün uygulanması; ana gövdede ise mükerrer yayın teşebbüslerinin reddedilerek yalnızca “özgün akademik yazılar”ın talep edilmesi gerekmektedir. Binaenaleyh armağan kitapları hazırlarken sürecin başından sonuna dek bir editöryal okuma/takip mekanizmasının işletilmesi, bu eserleri alelade bir anı derlemesi olmaktan kurtarıp, araştırmacıların başvurabileceği bir referans kaynağı hâline getirebilmektedir.

Kaynakça

- Academia, "Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu'na Armağan". Erişim 03 Haziran 2026. https://www.academia.edu/110005797/TAM_DOSYA_Prof_Dr_Ethem_Cebecio%C4%9Fluna_Arma%C4%9Fan.
- Aşkar, Mustafa-Yıldız, Mehmet (ed.). *Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu'na Armağan*. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2023.
- Balcıoğlu, H. Bartu. "Tarihçiye Bir Armağan Kitap Örneği 'Osmanlı Dünyasında Kimlik ve Kimlik Oluşumu: Norman İtkowitz Armağanı'". *Tarihyazını* 7/1 (Yaz 2025), 78-98.
- Bradley, Jeremy. "In Defense of the Festschrift: Unearthing 'Article Graves'". *Finnisch-Ugrische Forschungen* 70 (2025), 222-237.
- Düzenli, Halil İbrahim. "Armağan Kitaplar: Sanat Tarihi, Mimarlık Tarihi ve Arkeolojinin Buluşma Mekânları". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 7/14 (2009), 643-656.
- Kerber, Linda K. "Of the Making of Festschriften...". *Reviews in American History* 2/2 (Haziran 1974), 299-305.
- Mikroscope. "Armağan Kitaplar ve Hayatın Taklidi Dünyanın Derdi ile Başka Bir Dünyadan Şarkılar". Erişim 11 Mayıs 2026. <https://www.mikro-scope.com/ayna/armagan-kitaplar-ve-hayatin-taklidi-dunyanin-derdi-ile-baska-bir-dunyadan-sarkilar/>
- Şahin, Hafize. "2000-2010 Yılları Arasında Türkolojiye Hizmet Etmış Akademisyenler İçin Hazırlanan Armağan Kitaplar Hakkında Bir Değerlendirme". *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 15 (Güz 2011), 167-183.
- Temporini, Hildegard-Haase, Wolfgang (ed.). *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt: Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschung*. 1-89. Berlin-New York: Walter de Gruyter, 1972-1999.
- Wilkinson, Greg. "Prepare A Festschrift". *BMJ: British Medical Journal* 299/6699 (Eylül 1989), 612-614.